

Prof. dr JOSIF JAUKOVIĆ

UTICAJ FAKTORA EKONOMSKE STABILIZACIJE NA RAZVOJ SOCIJALISTIČKIH SAMOUPRAVNIH ODNOSA

Tržišna pozicija udruženog rada upućuje na zajedništvo, na strukturnu usklađenost, tehnološku i ekonomsku povezanost, te integrisanost u privredi, a to su sve predušlovi za izgradnju samoupravnih odnosa na stabilnim osnovama.

Instrumenti koji se donose i koriste u pojedinim regionalnim okvirima ili sektorima privrede moraju biti sinhronizovani sa instrumentima zajednice kao cjeline.

Sadašnja visoka stopa inflacije u tekućim privrednim kretanjima preko 70 odsto je rezultat inflacije troškova.

Privredni sistem, po pravilu, funkcioniše na način koji je opredijeljen njegovom strukturom u datom vremenskom intervalu. Ako je njegova struktura poremećena, onda je vrlo teško u cjelini obezbijediti stabilizaciju privrede kao cjeline i potrebno je tražiti dopunske mjere za korekciju djelovanja tekućeg privrednog sistema. Praksa posljednjih godina pokazuje da privredni tokovi mogu bitno odstupati od onih ciljeva razvoja koji su društveno dogovoreni i time u sebe ugraditi i one tokove koji unose neefikasnost, odnosno nestabilnost u funkcionisanje sistema kao cjeline, i usporavati privredni razvoj. Postojeći otvoreni problemi u djelovanju sistema ukazuju na niz elemenata koji svojim spontanijem djelovanjem reprodukuju nestabilna kretanja u proizvodnji, prometu, novčanoj sferi, odnosno u društvenoj reprodukciji kao cjelini.

U tom sklopu, prioritarna je potreba izvršiti analizu kako je komponovan privredni mehanizam i da li je u cjelini usklađen sa djelovanjem zakona vrijednosti i drugim tržišnim zakonima, jer su jedino oni objektivno mjerilo funkcionisanja činilaca proizvodnje. Djelovanje privrednog sistema ispoljava se u konkretnom uticaju mjera i instrumenata. Danas u svijetu svaka razvijenija ekonomija zahtijeva permanentno istraživanje i praćenje kretanja odgovaraju-

ćih tokova i putem definisane ekonomske politike koriguje nepoželjna kretanja i usmjerava ih ka optimalizaciji odgovarajuće strukture privrede i potrošnje koje obezbjeđuju stabilnost i dinamiku razvoja. Što su proizvodne snage razvijenije u jednoj zemlji i što je ona više povezana okruženjem (svjetskim tržištem), neophodan je veći broj različitih instrumenata. Siromaštvo instrumenata dovodi do stihijnog kretanja ili pretjeranog birokratskog administriranja, koji mogu imati još teže posljedice po efikasnost privrednog i društvenog sistema. U našim uslovima razvoja socijalističkih samoupravnih odnosa, neophodno je da samoorganizovani udruženi rad obavlja funkciju vođenja ekonomske politike i da na bazi integrisanosti svojih i društvenih interesa samoupravno usaglašava i donosi mjere i instrumente kojima će obezbijediti stabilna kretanja i dinamičan razvoj.

Razvoj i formiranje produkcionog odnosa počiva na proizvodnom odnosu kao materijalnoj osnovi na kojoj se izgrađuju i formiraju svi drugi odnosi. Zato samoupravni produkciono odnos polazi od toga da mora obezbijediti efikasan i stabilan razvoj proizvodnih snaga. To samo po sebi pretpostavlja donošenje samoupravno dogovorenih instrumenata i mjera koje obezbjeđuju dinamiku razvoja kao cjeline i pojedinih subjekata, bez oscilacija, zastoja, lakših i težih potresa. Da bi pozitivno djelovali, svi elementi privrednog sistema, moraju biti potpuno konzistentni sa samoupravnim sistemom kao cjelinom.

Cjelovitost samoupravnog jedinstvenog sistema Jugoslavije pretpostavlja organski nepodijeljenu cjelinu koja je formirana i djeluje kao jedinstveni organizacioni sistem. On ima kompoziciju svojih elemenata u privredi kroz funkcionisanje jedinstvenog jugoslovenskog tržišta, na kome se sukobljavaju i prelamaju svi privredni tokovi. Od konzistentnosti te kompozicije zavisi stabilan razvoj. Njegovo uređenje obezbjeđuje se udruživanjem rada i sredstava, kao i samoupravnim dogovorom i sporazumom, odnosno dogovorenim instrumentima i mjerama. Sistem je otvoren i na njega djeluje okruženje drugih sistema. Mjere i instrumenti moraju regulisati to djelovanje i eliminisati stihijna kretanja, monopolska i druga, kao i diskriminacione mjere koje mogu dovesti do unutrašnjih poremećaja u privredi.

Bitno je da u svakom takvom organizacionom sistemu djeluje entropija. U našem samoupravnom sistemu to se izražava u pojavama regionalnih ekonomija, neracionalnoj i neefikasnoj proizvodnoj strukturi, disproporciji u razmjeni s inostranstvom i velikom uticaju nepovoljnih faktora iz okruženja na sistem kao cjelinu, u prezaduženosti, zatim kroz disproporcije u cijenama, nesklad u raspodjeli dohotka i mnogo drugih elemenata koji se izdvoje, autonomno ponašaju u odnosu na cjelinu društvene reprodukcije. Samim tim nijesu stvoreni uslovi za normalno funkcionisanje zakonitosti privredne stabilizacije. U tom sklopu, neophodno je graditi trajniji i

stabilniji sistem, odnosno definisati ga kao cjelinu na bazi trajnijih mjera i instrumenata u okviru kojih se na duži rok mogu ponašati organizacije udruženog rada, vodeći računa da putem samoupravnog planiranja, sporazuma i dogovora preuzmu funkciju društvene reprodukcije. Samoupravno društvo, prije svega, treba efikasno da reguliše raspodjelu kao ključno sistemsko pitanje tokova društvene reprodukcije. Sadašnji nedostatak dogovorenih instrumenata doveo je do nesposobnosti da se reguliše akumulativna sposobnost organizacija udruženog rada, što je ključni parametar razvoja samofinansiranja, jer je to stvaranje baze za mogućnost udruživanja rada i sredstava, a time i njihovog proizvodnog produkcionog odnosa kao osnove za oživotvorenje socijalističkih samoupravnih odnosa. Slične pojave u djelovanju entropije su i u ostalim područjima ekonomske politike (cijene, izdvajanje za razne oblike potrošnje, devizni kurs itd.).

Pojam ekonomske stabilizacije danas okupira ekonomsku misao u svjetskim razmjerama. Ona nije jasno definisana. Ne zna se da li je to stanje u datom momentu ili proces kretanja. Drugi polaze da se stabilnost mjeri preko kretanja inflacije, cijena, gubitaka i sl. Isto tako, može biti da se ona mjeri masom proizvoda, nivoom i komponovanjem faktora proizvodnje, akumulativnom i reproduktivnom sposobnošću subjekata privrede, kretanjem životnog standarda stanovništva i sl.

Od svega navedenog ima ponešto što je istina. Svodnu definiciju stabilizacije privrede teško je dati. Čini se da bi najpribližnije odgovaralo suštini ako bi se zadovoljavajućom privrednom stabilnošću smatrala ona pri kojoj se postiže stopa rasta društvenog proizvoda koja obezbjeđuje primjenu tehničkog progressa kod činilaca proizvodnje (savremenost tehnike i tehnologije, primjenu stručnih i naučnih znanja), rješavanje socijalne strukture stanovništva kao što je zapošljavanje godišnjeg priliva radno sposobnog stanovništva, relativno povoljan devizni bilans ili deficit u granicama realnosti nacionalnog dohotka zemlje i permanentnog (makar i blagog) porasta životnog standarda. Stopa rasta koja ne obezbjeđuje navedene ciljeve, u stvari, i ne obezbjeđuje stabilna privredna kretanja za duži vremenski period. Ako je ona niska (od 1 do 1,5%), onda mogu biti zastoji u primjeni tehničkog progressa koji ne daju prostora za brzo mijenjanje proizvodne strukture i njeno prilagođavanje zahtjevima konjunktura tržišta. U tim slučajevima, obično u kratkim intervalima, obezbjeđuju se stabilna kretanja, a zatim dolazi do poremećaja i do potrebe angažovanja značajno velikih sredstava da bi se izgubljeni tempo tehničkog progressa nadoknadio i na taj način reaktivirali faktori proizvodnje u smjeru savremenih tokova.

Osnovni uzroci ekonomske nestabilnosti koja se formirala posljednjih godina u našoj zemlji imali su za posljedicu usporavanje razvoja samoupravnih socijalističkih odnosa između organizacija

udruženog rada, a time i samoupravnog sistema kao cjeline. Odnosi u privredi poremećeni su do te mjere da i najpovršnija analiza društvenog proizvoda po granama i grupacijama pokazuje takve anomalije i odstupanja u njihovoj akumulativnoj i reproduktivnoj sposobnosti. Uzroci se najčešće nalaze u poremećajima primarne raspodjele vezane za disproporciju cijena, u realnom kursu dinara i raspodjeli dohotka.

Svi ovi činioci su daleko otuđeni od djelovanja zakona vrijednosti i drugih tržišnih zakona. Na toj osnovi zakonita je pojava da dolazi do nekontrolisanog djelovanja inflacije, a kao posljedica mora biti prekomjerno korišćenje administrativnih mjera za uređivanje ekonomskih odnosa mimo tržišnih kriterija. Posljedice ovakvih kretanja u formiranju i raspodjeli društvenog proizvoda, a time i dohotka, dovodile su do devalviranja zakonitosti u formiranju i raspodjeli akumulacije iz svih izvora, njenoj racionalnoj koncentraciji, a zatim i u alokaciji trošenja sredstava reprodukcije. Zbog svega toga, izgubljeni su kriteriji ekonomske opravdanosti investicionih ulaganja u objekte pojedinih grana i grupacija prema svjetskim i domaćim tržišnim kriterijama. Pored toga, takvi tokovi podstakli su vještačku tražnju, odnosno trenutnu konjunkturu za finalnim proizvodima (proizvodnjom), bez obzira na raspoloživu energetska i primarnu proizvodnju, postojeće disproporcije u odnosu ponude i tražnje na domaćem i svjetskom tržištu i permanentno podsticali sve oblike potrošnje (lične, opšte, zajedničke, investicione) za koje ostvareni dohodak i njegova raspodjela na akumulaciju i druge oblike potrošnje nema materijalne okvire i ishod je, po pravilu, uvijek u stalnom porastu inflacije.

Detaljna analiza društvenog proizvoda po granama i grupacijama i njegov uticaj na stabilnost kretanja društvene reprodukcije zahtijevaju da se realno sagledaju ponašanja i djelovanja subjektivnih snaga (ljudskog faktora) na smanjenje njihovog interesa i ekonomskog motiva za efikasno ulaganje i uopšte angažovanje činilaca proizvodnje, za racionalno privređivanje, za korišćenje kapaciteta, porast produktivnosti rada, za specijalizaciju, detaljnu tehničku podjelu rada i za udruživanje rada i sredstava za dobijanje zajedničkih proizvoda ukupnog prihoda iz dohotka, kao za stalno jačanje samoupravne odgovornosti za funkcionisanje sistema kao cjeline, kao glavnog faktora za postizanje ciljeva stabilizacije. Sve je to uticalo na opadanje reproduktivne sposobnosti, a posebno nivoa samofinansiranja čiji obim i nivo treba da stvori prostor za udruživanje rada i sredstava na kome se jedino i može razviti socijalistički samoupravni odnos. Bez ovog faktora nije moguće da udruženi rad preuzme funkciju reprodukcije, a posebno razvoja. Nasuprot tome, progresivnim trendom rastu kreditna zaduženja ili reprodukovanje kreditnih odnosa organizacija udruženog rada sa bankama. U početku su rasla kreditna zaduženja u zemlji za prostu reprodukciju a posljednjih 15 godina i investiciona zaduženja u zemlji

i inostranstvu. Posljedica ovoga je da su organizacije udruženog rada na takvom nivou akumulativne sposobnosti, koja ne može poslužiti kao ozbiljan materijalni faktor za udruživanje rada i sredstava i ovladavanje procesom reprodukcije. To je dovelo do usporavanja razvoja socijalističkih samoupravnih odnosa. Proizvodni produkcionni odnos je postao devalviran i zbog ekonomskog privilegovanog položaja prometne i finansijske sfere u odnosu na proizvodnu sferu i sve većeg otuđivanja dohotka od neposrednih proizvođača.

Samo na bazi temeljitije rekonstrukcije poremećenih odnosa u privredi, koju treba temeljiti na što dosljednijem djelovanju tržišnih zakona, možemo dovesti u takav položaj organizacije udruženog rada da one same osjećaju obavezu svog opstanka poštujući dosljedno razvojnu funkciju koja se postiže uvođenjem i praćenjem savremene organizacije rada, praćenjem tehničkog progressa, davanjem najsavremenijih konstruktivnih i proizvodnih rješenja, razvijanjem specijalizacije i kooperacije i proizvodnjom po svjetskim kriterijumima. U takvom djelovanju sistema, kroz samoupravno organizovanje, postići će se da organizacije udruženog rada jačaju samoupravljanje i odgovornost, da se okrenu same sebi, organizuju proizvodnju isključivo na tržišnom principu i povećavaju produktivnost rada. Na taj način, stvorit će se uslovi za stabilizaciju u proizvodnji i stvaranje racionalne strukture privrede. Samo dosljedna primjena tržišnog mehanizma i na toj osnovi djelovanje ekonomske tekuće politike može dovesti da udruženi rad aktivno djeluje nužnošću ekonomske logike i na toj osnovi vrši samoorganizovanje, određujući pravce razvoja. Polazeći od ovog, osnovni problem sadašnjeg djelovanja uslova privređivanja je u tome što on nije prilagođen tržišnom mehanizmu i što se na toj osnovi ne uspostavljaju ekonomski odnosi između organizacija udruženog rada. Njegovom primjenom, mnoge sadašnje dileme i promašaji, koji su nastali u strukturi privrede, proizvodnoj orijentaciji i organizaciji rada mogu nestati. U takvim uslovima, samoupravni sporazumi i društveni dogovori dobijaju na značaju i postaju metod i način za odlučivanje o proširenoj reprodukciji i usmjeravanju razvoja.

Uslovi stabilizacije proizvodnih organizacija udruženog rada moraju se temeljiti na tome da nivo proizvodne organizacije, organizacija rada, produktivnost i drugi ekonomski kriterijumi budu temeljni ne samo na zahtjevima jugoslovenskog tržišta, već i da valorizuju svoj platni i devizni bilans, što pretpostavlja da organizacije udruženog rada moraju poštovati kriterije svjetskog tržišta. Tržišna pozicija udruženog rada upućuje na zajedništvo, na strukturnu usklađenost, na tehnološku i ekonomsku povezanost, na integritetnost u privredi, a to su sve preduslovi za izgradnju samoupravnih odnosa na stabilnim osnovama. Na taj način će biti obezbijeđen i permanentni razvoj socijalističkih samoupravnih odnosa.

Stopa inflacije, u kontrolisanim okvirima, može imati stabilizirajuće dejstvo na ekonomski razvoj. Uslov je da ona ne obezbeđuje činioce proizvodnje u odnosu na rezultat, da održava realnu cijenu kapitala (odnos između stope inflacije i kamatne stope), da obezbeđuje tehnički progres koji daje permanentan porast produktivnosti rada i koja kontrolisano drži porast cijena u odnosu na održavanje realnog nivoa životnog standarda. Sadašnja visoka stopa inflacije u tekućim privrednim kretanjima rezultat je više od 70% inflacije troškova, a svega oko 30% odnosi se na njeno objektivno realno postojanje. Kao takva, ona je po strukturi nepovoljna, jer obezvređuje činioce proizvodnje kroz inflaciju troškova i za to ima vrlo velike negativne efekte na stabilizaciju. Pored toga, inflacija može imati pozitivnu stranu ako je u kontrolisanoj mjeri, jer, po pravilu, treba da podstiče porast potrošnje, povećava kupovnu moć i kao takva stvara veći obim proizvodnje, što dovodi do optimuma korišćenja kapaciteta.

Faktor socijalnih promjena obuhvata kretanje zaposlenosti stanovništva ili svođenje broja nezaposlenih radnika u granicama koje su tolerantne i koje ne izazivaju nemire i nezadovoljstvo u društvenim kretanjima. S ovim problemom povezan je društveni i ekonomski položaj zaposlenih, koji se odnosi na mobilnost, motivisanost i zainteresovanost za radnika u proizvodnji. Uticaj ovog faktora na stabilnost proizvodnje je veoma značajan jer polazi od proizvođača kao glavnog činioca organizovanja proizvodnje i privređivanja.

Odnos privrede jedne zemlje prema okruženju, tj. svjetskom tržištu, vezan je za kretanje deficita ili suficita u datom vremenskom intervalu. Ovim odnosom održavaju se privredni poremećaji i nestabilna kretanja iz okruženja (sa svjetskog tržišta) koji utiču na stabilnost nacionalne ekonomije. Isto tako, bitno je po kojim osnovama nastaje deficit — da li zbog kreditnih zaduženja za uvoz robe široke potrošnje, repromaterijala ili oruđa za rad uključujući i uvoz tehnologije i znanja. Svaki uvoz činilaca proizvodnje koji se koristi za eksportnu ekonomiju mora pozitivno uticati na stabilna kretanja. Uvoz namijenjen domaćoj potrošnji, ako prelazi određene granice, može ugrožavati stabilnost privrede kao cjeline.

Činilac permanentnog porasta društvenog standarda radnih ljudi ima pozitivnu ulogu u motivisanju radnog čovjeka i njegove organizacije za povećanje produktivnosti rada, racionalnog korišćenja materijala, radnog vremena i boljeg kvaliteta proizvoda. Ovaj činilac ima posebno mjesto i ulogu u našem samoupravnom sistemu, gdje radni čovjek ima ulogu organizatora društvene proizvodnje. Njegova uloga je da svoju osnovnu organizaciju udruženog rada najracionalnije organizuje, da obezbijedi reprodukciju činilaca proizvodnje na što savremeniji način, da putem udruživanja rada i sredstava integriše odnose i izvrši koncentraciju sredstava za razvoj i na taj način preuzme funkciju upravljanja sredstvima poseb-

ne reprodukcije. Ona samoupravnim organizovanjem treba da stvara optimume u strukturi privrede, proizvodnje, razmjene i potrošnji. Kod ostalih činilaca proizvodnje ljudski faktor takođe ima presudnu ulogu i od njegove efikasnosti i sposobnosti zavise i ekonomska ponašanja u organizacijama udruženog rada. Zato racionalnost i efikasnost u organizovanju samoupravnih odnosa imaju presudnu ulogu u podsticanju stabilizacionih kretanja.

Izložene postavke ukazuju na mjesto i ulogu organizacionog faktora u upravljanju i regulisanju privrednih tokova. U našoj praksi proces stabilizacije je u korelativnoj vezi s funkcionisanjem samoupravnog mehanizma i zavisi od tempa transformacije cjelokupnog privrednog sistema na novim odnosima, na kojima on počiva. Vakuum koji sada postoji u tom pogledu unosi elemente te stabilizacije i neizvjesnosti i kao takav ništi efekte koje udruženi rad objektivno može postići ili već postiže. To se posebno odnosi na skoro uspostavljanje ekonomskih odnosa organizacija udruženog rada kroz oblike slobodne razmjene rada i na stvaranje realnih proporcija u raspodjeli sredstava između privrede i neprivrede, kao i povezanost trgovinske i finansijske sfere sa proizvodnom sferom.

U upravljanju privrednim tokovima i njihovom ponašanju u podsticanju stabilizacije privrede zaslužuje pažnju nekoliko rješenja koja treba ostvariti:

— Kontrolisanje rasta i strukture investicija prema samoupravno dogovorenoj optimalnoj strukturi privrede u odnosu na proizvodne komplekse. Optimalna struktura privrede se definiše na bazi samoupravnog planiranja i ona treba da eliminiše strukturne poremećaje. Međutim, nerazvijenost samoupravnog planiranja, s jedne strane, i neefikasnost društvenih dogovora samoupravnih sporazuma u dosadašnjem načinu privređivanja, s druge strane, nijesu dali odgovarajuće efekte na kretanje stabilnih tokova privrede.

— Drugi bitan elemenat je kontrolisanje monetarnog bilansa i primarne emisije i njeno usmjeravanje na podsticanje ciljeva ekonomske politike koju definišu mjere stabilizacije u datom vremenskom periodu.

— Uspostavljanje korelativnog odnosa između sredstava za ličnu potrošnju i akumulacije, koji je preduslov i djeluje kao poseban faktor razvoja za proširenu reprodukciju. Ovaj činilac izražava stabilno kretanje ako organizacije udruženog rada izdvajaju po višoj stopi rasta akumulaciju za razvoj materijalne osnove nego za ličnu potrošnju. Na taj način uvećavaju svoj proizvodni potencijal, daju materijalnu osnovu za savremenu organizaciju proizvodnje i obezbeđuju trajan progres (razvoj).

— Uspostavljanje realnog korelativnog odnosa između dohotka organizacije udruženog rada i izdvojenih sredstava za opštu i zajedničku potrošnju. Visina i oblici budžetske potrošnje moraju zavisi od ukupnog nivoa društvenog proizvoda i njegove racionalne

raspodjele, poštujući zahtjeve ubrzanog razvoja. U tom pogledu, ovi oblici ne bi smjeli da se autonomno ponašaju u odnosu na akumulativnu sposobnost organizacija udruženog rada. U tome veliku ulogu imaju porezi, takse i drugi oblici fiskalnog mehanizma, koji su vrlo pogodan instrumenat za obezbjeđivanje tokova stabilizacije, uz uslov da su strogo usklađeni sa ekonomskom politikom i razvojnim ciljevima.

— Politika vođenja realnog kursa ima poseban značaj pri uspostavljanju realne vrijednosti roba između nacionalne i svjetske ekonomije. Depresirani kurs ima negativne posljedice na kretanja stabilizacije, jer, s jedne strane, stimuliše veći uvoz repromaterijala i dovodi do disproporcija domaćih i svjetskih cijena. S druge strane, smanjuje interes za izvoz, jer ekonomska motivisanost prestaje da djeluje i dovodi do unutrašnje preraspodjele ostvarenog dohotka između organizacija udruženog rada u vidu premija i drugih subvencija. Uloga realnog kursa je nezamjenjiva u vođenju stabilne proizvodne orijentacije jer obezbjeđuje da se investicione odluke donose po kriterijumima svjetske produktivnosti rada i međunarodnog tržišta. Time se obezbjeđuje razvoj onih grana i djelatnosti koje imaju za cilj ostvarivanje dugoročnih zadataka i na trajnoj osnovi se uklapaju u međunarodnu podjelu rada. Realni i stvarni kurs treba uskladiti i približiti da se oni tako reći poklapaju, tolerišući samo opravdano zaostajanje u nivou produktivnosti usljed industrijalizacije u kojoj se nalaze organizacije udruženog rada.

— Dispariteti u relativnim odnosima cijena doveli su do poremećaja u primarnoj raspodjeli, a time i u globalnoj strukturi akumulacije po granama i djelatnostima. One su dovele do neadekvatnog formiranja dohotka, a time i njegove raspodjele po osnovnim organizacijama udruženog rada pojedinih sektora. Činjenica je, da našoj ekonomskoj misli sve ove pojave nijesu nepoznate, ali se mora priznati vrlo velika neefikasnost pri njihovom rješavanju. U tom cilju prioriteta razvoja su definisani, ali neizgrađenost ekonomskih mehanizama nije obezbijedila realizaciju takvih društvenih ciljeva. Zbog toga, efikasna kontrola kretanja cijena i uspostavljanje realnog dispariteta između njih treba da budu regulisani sistemom i politikom cijena. One ne smiju biti stihijne i anarhične, monopol-ske ili apsorbovati rentu kao izvor lakog sticanja dohotka.

— Organizacioni faktor samoupravnog sistema daje mogućnosti da se sa svim navedenim postulatima privrede racionalno postupa, da se oni uklapaju u sistem kao cjelinu i da pomoću instrumenata privrednog sistema obezbijede stabilan razvoj. Svi navedeni činioci su u korelativnoj povezanosti i treba obezbijediti da zajedno i istovremeno djeluju u istom pravcu stabilnih kretanja. Ako je jedan od njih u ponašanju autonoman, onda se dobijaju niži efekti stabilizacije za oko 20%. Kada se dva faktora autonomno ponašaju, onda ne mogu dati rezultate ni ostala tri, jer onda počinje da djeluje entropija kao cjelina, pojavljuje se potreba za brzim korigova-

njem djelovanja pojedinih instrumenata, što sve dovodi do objektivnog stanja kada se mora administrativnim mjerama zaustaviti nepovoljni proces i promijeniti trend kretanja.

Pored ovog, za stabilan razvoj i regulisanje navedenih činilaca, značajnu ulogu ima funkcionisanje jedinstvenog jugoslovenskog tržišta koje treba da uspostavi stvarne vrijednosne odnose između osnovnih organizacija udruženog rada u proizvodnji. Svako parcelisanje na regionalne ekonomije koje se autonomno formiraju ima za posljedicu i formiranje autonomnih, neoptimalnih struktura, koje, kao takve, imaju negativne posljedice za aktivnost privrede kao cjeline.

Uticaj privrede nekog regiona na stabilizaciju ili destabilizaciju zavisi od njenog učešća u ukupnom društvenom proizvodu privrede zemlje, od učešća u investicijama, od devizne pozicije u kojoj se taj region nalazi kao i od strukture proizvodnje u datom regionu, s obzirom na to da su cijene energetike i bazičnih grana depresirane u odnosu na cijene finalnih proizvoda. Pored ovoga, regionalne ekonomije multipliciraju faktor destabilizacije, jer se na taj način eliminiše ili deformiše uticaj tržišnog faktora na koncentraciju sredstava za razvoj i na izbor optimalnih lokacija za izgradnju pojedinih proizvodnih kapaciteta.

ORGANIZOVANJE PROŠIRENE REPRODUKCIJE

Dinamičan i stabilan razvoj zavisi od formiranja obima sredstava za proširenu reprodukciju iz kvalitetnih izvora, kao što je sopstvena akumulacija organizacija udruženog rada. To pretpostavlja da ostvareni dohodak treba da bude glavni i najobilniji izvor njenog formiranja.

Sadašnji institucionalni okviri koji djeluju pokazuju da je stopa akumulacije niska i nedefinisana i da je njeno funkcionisanje nefikasno, jer se radi o decentralizovanom mehanizmu u kome masa subjekata, regionalno opredijeljena, donosi nekoordinirane odluke, koje nijesu usaglašene s društvenim ciljevima i u kojima se ne poštuju dovoljno kriteriji tržišnog mehanizma (domaćeg i inostranog), optimalnost kapaciteta, optimalnost serija, specijalizacija, usklađenost strukture i sl.

Cilj društva je težnja za što bržim razvojem koji treba samoupravnim planiranjem i društvenom akcijom koordinirati. Zbog pojave suboptimalnog funkcionisanja sadašnjeg sistema proširene reprodukcije, formirala se nepovoljna i bitno poremećana privredna struktura, a posebno zbog neusklađenosti, disproporcija u raspodjeli društvenog proizvoda i dohotka na pojedine oblike potrošnje, u kojima je stopa akumulacije podređena. Neracionalno ponašanje u ovoj sferi dovelo je do poremećaja u funkcionisanju društvene reprodukcije, što se moralo odraziti na materijalne rezultate organizacija udruženog rada, na njihovu akumulativnu sposobnost, a poseb-

no u porastu zaduženja i jačanja kreditnog odnosa. Kao konačna posljedica toga jeste opadanje materijalne osnove kojom raspolaže udruženi rad, a time i stagnacija u razvoju samoupravnih društvenih ekonomskih socijalističkih odnosa.

Samo jedna kratka analiza ostvarenih gubitaka u osnovnim organizacijama udruženog rada i istraživanje njihovih uzroka pokazuje da se oni dijelom nalaze u privredno-sistemskim opredjeljenjima kao što su: neoptimalna koncentracija akumulacije i neracionalnost u alokaciji investiranja, deformisane cijene gradnje i proizvoda, a posebno u obezbjeđivanju nužnih faktora proizvodnje, koji u razvijenom nekontrolisanom tržištu deformišu sistem reprodukcije, a organizacije udruženog rada dobijaju neekonomske kriterije u odnosu na angažovanje privrednih resursa.

Zbog svega toga, čini se nužnim da je neophodno reafirmisati funkcionisanje i djelovanje tržišta sredstava (kapitala) za proširenu reprodukciju. Treba postići takvu motivaciju organizacija udruženog rada da sopstvena raspoloživa sredstva za proširenu reprodukciju međusobno udružuju prema zahtjevima optimalizacije razvoja, ulažući u energiju, sirovine, zajednički proizvod i sl., a ne samo da šire svoje kapacitete i sopstvenu ekspanziju, jer je ona samim tim skromna i malo doprinosi opštem razvoju. Na taj način, otvoren je proces autarhičnosti u proizvodnji, dupliranja malih kapaciteta i sl. Dekoncentrisana akumulacija je, po pravilu, mala i kao takva ima degradirani kvalitet i malu mogućnost da obezbjeđuje ubrzani razvoj društva, jer ne može poslužiti ni za veće investicione zahvate organizacija udruženog rada u sopstvenoj režiji, niti za veće angažovanje inostranih sredstava. Posebno ne može odgovoriti savremenim uslovima razvoja koji zbog sve bržeg tehničkog progressa, savremene tehnologije i organizacije rada, traži optimalne kapacitete i takav obim akumulacije koji obezbjeđuje potpuno ili najvećim dijelom samofinansiranje. Bez ovih, trajnih rješenja, mora nastati proces opadanja tehnološke efikasnosti.

Pojačana spirala inflacije na troškovnom principu i opadanje akumulativne i reproduktivne sposobnosti organizacija udruženog rada su u korelaciji sa društveno neregulisanom raspodjelom dohotka. Oni su zajedno doprinijeli degradiranju realne kamatne stope kao regulatora i motivacije za koncentraciju i alokaciju akumulacije, usporili proces udruživanja rada i sredstava a time i doprinijeli relativno sporom razvoju socijalističkih samoupravnih odnosa i doveli do toga da organizacije udruženog rada ne mogu obezbijediti putem samoupravnog planiranja dalji proces privrednog razvoja. Na taj način, mobilnost sredstava proširene reprodukcije gubi ekonomski motiv i svodi se na krajnje nisku efikasnost. Ovi odnosi su usadili korijene nestabilnosti u faktorima proizvodnje i usporili jačanje materijalne osnove za razvoj društvenih i ekonomskih odnosa.

Usljed negativnih efekata u disparitetima relativnih cijena, sredstava proširene reprodukcije usmjeravaju se u društveno nera-

cionalnim pravcima. Investiranje u radno intenzivne prerađivačke grane, u takvim uslovima, učinilo ih je vještački rentabilnim, a bazični sektor privrede vještački nerentabilnim. Cijene roba kapitalno intenzivnih grana su depresirane ispod normalne ravnoteže, pa, kao takve, nijesu mogle pokriti troškove porizvodnje, a posebno nijesu obezbjeđivale formiranje sopstvene akumulacije. Zato je logičan nastavak da ove organizacije udruženog rada nijesu mogle obezbijediti odgovarajuću ekspanziju i razvoj koji bi podmirivao potrebe prerađivačkog sektora. Na taj način se izgubila konzistentnost sa racionalnim razvitkom privrede kao cjeline, a, s druge strane, problem je rješavan prekomjerno i mimo deviznih mogućnosti za uvoz repromaterijala da bi se obezbijedila normalna proizvodnja u prerađivačkom sektoru. Na taj način, ugrađena je trajnija nestabilnost u strukturu privrede, a posebno u proizvodni sektor, i ona za sobom povlači nestabilna kretanja u cjelini. Iskrivljene cijene unijele su oštar konflikt između društvene i pojedinačne (OUR) racionalnosti, između proporcionalnih optimuma. Tu leže korijeni duboke nestabilnosti, koji se jedino mogu rješavati korigovanjem privrednog sistema, i to u dužem vremenskom periodu.

U ekonomskoj teoriji i praksi poznate su posljedice djelovanja na stabilnost proizvodnje neracionalnog sistema relativnih cijena, koji dovodi do toga da bazični sektor ne može vršiti ekspanziju razvoja, jer mu njegova materijalna osnova (akumulativna sposobnost) ne daje mogućnost za sopstvena ulaganja, niti je atraktivan za bankarske kredite.

Dispariteti u relativnim odnosima cijena doveli su do poremećaja u globalnoj strukturi akumulacije po sektorima, do neadekvatnog formiranja dohotka, a time i njegove raspodjele po pojedinim organizacijama udruženog rada pojedinih sektora. Našoj ekonomskoj misli ove pojave nijesu nepoznate. U tom cilju, definisani su sasvim realni društveni prioriteti koji su trebalo da budu realizovani u posljednja dva petogodišnja plana. Ali, neizgrađenost ekonomskih mehanizama, niska stopa akumulacije organizacija udruženog rada, nerazvijeno samoupravno planiranje i neefikasnost sistema udruživanja rada i sredstava — nijesu obezbijedili realizaciju takvih društvenih ciljeva.

DJELOVANJE MEHANIZAMA SAMOUPRAVNOG SPORAZUMIJEVANJA I DRUŠTVENOG DOGOVARANJA I NJIHOV UTICAJ NA STABILIZACIJU

Jedno od osnovnih pitanja za stabilan razvoj i kretanje je institucionalna struktura koja se stvara u datom periodu, jer ona definiše okvire u kojima se realizuje proizvodnja, potrošnja, društveni proizvod i njegova raspodjela, samoupravni odnosi, odnosno definiše okvire koji treba da omoguće stabilan i dinamičan razvoj u datom vremenskom periodu. Istovremeno, ti okviri su društveni okviri u kojima djeluju organizacije udruženog rada. Zbog toga je

za djelovanje i efikasnost samoupravnog mehanizma neophodno da se institucionalna struktura u cjelini prilagodi zahtjevu da pojedini instrumenti i mjere budu trajni i da se na bazi njih može izgrađivati dugoročna politika razvoja. Veliki broj elemenata privrednog sistema naslijeđen je iz prošlosti i nije zamijenjen samoupravnim mehanizmom. Stalno je prisutna konfrontacija budućih razvojnih tokova socijalističkih samoupravnih odnosa sa postojećim institucionalnim rješenjima, što u konačnom rezultatu podstiče uzroke nestabilnosti i stihije u privredi. Rješenja koja su bila koncipirana za obavljanje zadataka u jednom periodu i na jednom nivou razvijenosti gube svoju funkciju i nepotpuna su za budući period i nove razvojne tokove.

Neke samoupravne institucije sporo su, ili uopšte nijesu, zaživjele u sistemu, kao što su: samoupravno planiranje organizacija udruženog rada, slobodna razmjena rada, dohodovna povezanost između proizvodnje, prometa i finansijske sfere, kao i povezanost organizacija udruženog rada u razmjeni sa inostranstvom. Sporost u njihovom realizovanju unijela je elemente nestabilnosti u međusobne odnose samoupravnih subjekata i dovela do velikog konfrontiranja interesa i akcija. To je postojeći privredni mehanizam još više učinilo neefikasnim i nestabilnim.

Danas ni u jednom društvu proces izgradnje ekonomskog sistema nije centralizovan, a broj subjekata koji taj sistem kreiraju je mnogobrojan. To pogotovo mora biti u samoupravnom sistemu. Efikasnost funkcionisanja takvog ekonomskog sistema zavisi od ponašanja tih brojnih subjekata, odnosno od njihove sposobnosti i aktivnosti u iznalaženju i definisanju privrednih instrumenata pomoću kojih se komponuje jedan sistem, kao i odgovornosti za dosljednu njegovu primjenu. To su preduslovi da bi jedan sistem mogao stabilno da djeluje na ekonomski razvoj. U tom sklopu, samoupravno planiranje razvoja je fundamentalno pitanje koje svim subjektima daje cjelovitu viziju razvoja čitave socijalističke zajednice. U njega kao cjelinu treba da se usklade funkcionalne veze svih dijelova zajednice, što pretpostavlja da samoupravni sistem raspolaže dovoljnim brojem dogovorenih efikasnih instrumenata kojima će raspolagati subjekti za ostvarivanje dogovorenog cilja zajednice kao cjeline. Instrumenti koji se koriste ili se donose u pojedinim regionalnim okvirima ili sektorima privrede moraju biti sinhronizovani sa instrumentima zajednice kao cjeline. Za ostvarivanje stabilizacije privrede bitan je stepen efikasnosti jednog instrumenta i njegova trajnost. Instrumenti moraju biti koordinirani i u potpunosti komplementarni sa drugima, da jedan drugog ne isključuju već nadopunjuju, da jedan instrument svojim dejstvom ne ništi efekte koje postižu drugi. Jedino se ovim putem može stabilizovati ekonomski instrumentarijum privređivanja. On se može koncentrisati na svim nivoima na samoupravnoj osnovi, putem spo-

razumijevanja i dogovaranja i na taj način postići jedinstvo djelovanja i stabilnost ekonomskog mehanizma.

Za ostvarivanje strateških, dogovorenih planskih ciljeva privrednog razvoja treba koristiti alternativno kombinaciju instrumenata koji zbog specifične strukture privrede moraju biti efikasni. Efekti kombinovanih instrumenata su pogodni za usmjeravanje privrednih tokova i, po pravilu, daju znatno veće efekte u odnosu na zbir efekata ako izolovano i nekoordinirano djeluju u jednom sistemu ili dijelovima podsystema.

Samoupravni sporazumi i društveni dogovori su ne samo akta, već i metod za izgradnju sistema odlučivanja u izgradnji društvenih ekonomskih odnosa između radnih ljudi u organizaciji udruženog rada, interesnim zajednicama, mjesnim i društveno-političkim zajednicama. Njegova osnovna suština je u tome što polazi od interesa radnih ljudi i što eliminiše administrativno odlučivanje, koje, po svojoj suštini i tendenciji, rađa tehnokratske i birokratske odnose između ljudi i organizacija. Istovremeno, oni afirmišu demokratski način odlučivanja na bazi usklađivanja međusobnih interesa subjekata u procesu proizvodnje i privređivanja. Taj metod je, po svojoj suštini, univerzalan i sveobuhvatan i razvija stvaralačku aktivnost svakog radnika. Kao takav, on konkretno izražava afirmisanje samoupravnog odnosa, jer po sveobuhvatnosti čini društvenu zajednicu i sistem kao cjelinu, u koji se uključuju njegovi podsystemi (dijelovi i elementi).

Kao takvi, samoupravni sporazumi i društveni dogovori su oblici organizovanja i samoupravljanja društvenom reprodukcijom. Oni su izraz socijalističke demokratije izražene u pravima i obavezama radnih ljudi organizovanih u svojim samoupravnim radnim jedinicama. Otuda vitalnost, trajnost i stabilnost našeg društveno-ekonomskog odnosa. Ona zavisi od sposobnosti da se obezbijedi permanentan razvoj, odnosno da kroz takav mehanizam udruženi rad postane osnovni nosilac društvene reprodukcije. Međutim, njegova organizovanost ne ispoljava se samo u osnovnoj organizaciji, već u povezanosti sa drugima, jer samoupravna organizovanost podrazumijeva djelovanje sistema kao cjeline — od osnovne organizacije do zajednice. Zato će od njegove samoupravne organizovanosti zavisiti u kojoj će mjeri preovladati novi način upravljanja društvenom reprodukcijom. Dosadašnje djelovanje mehanizma samoupravnog sporazumijevanja i društvenog dogovaranja pokazuje da je dobio nezamjenljivu ulogu u izgrađivanju našeg privrednog i društvenog sistema. Preuzimajući ulogu uređivanja odnosa i upravljanja društvenom reprodukcijom, oni preuzimaju i odgovornost za stabilno funkcionisanje privrednog sistema i obezbjeđenje kontinuiteta razvoja. U dosadašnjoj praksi oni su dali značajne rezultate u sljedećem:

— Utvrđivanje osnova društvenih planova, gdje se na bazi otvorenih disproporcija u strukturi privrede određuju prioriteti u

razvoju i na taj način izgrađuje optimalna struktura privrede, racionalna društvena i tehnička podjela rada, povećava efikasnost činilaca proizvodnje; postiže veći nivo produktivnosti i konkurentnosti organizacija udruženog rada na domaćem i svjetskom tržištu. Tim instrumentom trebalo je obezbijediti stabilan razvoj proizvodnje i praćenje tehničko-tehnološke optimalizacije. Međutim, zbog nedograđenosti sistema, ovaj dogovor se nije pokazao efikasan i traži dodatne instrumente.

— Postignuti su značajni rezultati u rješavanju društveno-ekonomskih odnosa i proizvodno-razvojne orijentacije u okvirima osnovnih organizacija udruženog rada i radnih organizacijama, a manje u okviru složenih organizacija udruženog rada, privrednih kompleksa i privredne strukture zemlje kao cjeline.

— Pored ove dvije oblasti, postignuti su određeni rezultati u društvenim dogovorima na teritorijalnim područjima društveno-političkih zajednica u kretanju ličnih dohodaka i zapošljavanja.

U osnovnim organizacijama udruženog rada su samoupravni sporazumi ostali osnovni oblik za konstituisanje i izgrađivanje odnosa između radnika, zatim samoupravno povezivanje između radnih organizacija i viših oblika udruživanja. Ovi procesi se, uglavnom, odvijaju povoljno do nivoa radnih organizacija i na teritorijalnom principu. Međutim, u okviru šireg povezivanja i integrisanja ciljeva u složenim organizacijama koje obuhvataju cjelokupni reproductivni kompleks i povezivanja s prometnom sferom na području funkcionisanja jugoslovenskog tržišta, ovi odnosi se ne razvijaju. Zbog toga se smanjuje efikasnost samoupravnog sistema i organizacije udruženog rada ne daju odgovarajuće ekonomske efekte i ne doprinose stabilizaciji razvoja. Dohodovno povezivanje u širem prostoru i na bazi zajedničkog dohotka nije razvijeno zbog čega se ne obezbjeđuje potrebna koncentracija akumulacije putem udruživanja za izgradnju optimalne strukture privrede i stabilan razvoj. Sredstva su suviše isparcelisana. Teži se autarhičnom razvoju i regionalnoj zatvorenosti koja negativno djeluje na ekonomiju organizacija udruženog rada, visinu njenog dohotka, akumulativnu sposobnost, a time i na samofinansiranje.

Posljedica ovakve neefikasnosti sporazumijevanja i dogovaranja doveli su do sporog ovladavanja tokovima reprodukcije organizacija udruženog rada, do prisustva autarhične koncepcije razvoja organizacija udruženog rada, odsustva specijalizacije i kooperacije, dupliranja kapaciteta, nižeg tehnološkog nivoa sredstava za proizvodnju itd. Takvi uslovi proizvodnje i rada doveli su do velikih režijskih troškova, niske akumulativnosti i pretjerane ekonomske zavisnosti organizacija udruženog rada od kreditnog odnosa.

Prof. dr. JOSIF JAUKOVIĆ

THE INFLUENCE OF ECONOMIC STABILIZATION FACTORS IN THE
DEVELOPMENT OF SELF-MANAGING SOCIAL RELATIONS

Summary

The access to the problem is that the economic system functions in a manner that is decided by its structure for a certain time interval. The disturbed structure of economy leads to essential deviation of economic courses from strategic aims of development that are established by public discussions and agreements. Depending on the coordination of the systemic of that structure the economic system functions as an entity. If there are unresolved problems in the structure or practise a smaller or bigger correction of economic measures are necessary, because only in this manner the unsatisfactory effects can be corrected and the economic courses stabilized.

Self-managing productional relationship must provide effective and stable development of productive forces. That is why all elements of the economic system must be consistent with the system of self-management, for it works as a uniform organized system. It has a composition of its own elements that act in a uniform Yugoslavian market. This composition regulates economic mechanism through measures relating to the directing of developing of self-management planning by direct decisions taken by workers in organizations of associated labour and delegates. Due to the large number of subjects that by self-management influences the system operating, there is a constant entropy which is concretely expressed in regional economies in an irrational and low-performance production structure. At the same time there is a large influence of unsatisfactory surrounding circumstances such as the parities in world and domestic prices, over indebtedness, the low rate of foreign currency liquidation and so on. It seems that the concept of economic stability is relative and that it has to include the rate of increase of social product that ensure technical progress with all three factors of production, to solve social structure of population in regard to unemployment, relatively favorable foreign currency balance and deficiency in limits of reality of national income and permanent, even a mild increase in the standard of living.

Management of economic courses in social self-management society is a very complex system. It is not only a normative problem but even more a problem of economic and social mechanism, namely code of behaviour of the decision-maker concerning material conditions in which the self-management system operates. In the system itself there is a large number of participants and because of that the organization of self-management understands its own labour technology with a stable method, preparing of information and decision-making. The contrast to earlier systems is that the technology of self-management is founded on social relations. If it is not coordinated and based on these relations then it slows or deforms the development of the system social self-management.

With systematic solutions which determine the self-management performance of basic organizations of associated labour, it is formally recognized that in economics is active the law of values. The base of this law is acknowledged work through the price of products or services but the problems of primary distribution are not solved.

The relationship on the basis of income implies such a relationship where exists a big dependence not only in activities of associated labour inside the organizations, but also from the out-put with exterior costs joined into the reproduction cycle. Uniformity of income is much wider (in relation to basic organization of associated labour) and comes from the same uniform process of labour and interest of the workers in their labour. They are through income sharing relations connected not only on the basis of joint interest but also on the bases of independent work unit. The struggle for income is a struggle for existence, and without permanent development there is no existence. There is no development without changes — without dynamics — it must be coordinated and stabilized in a uniform market. In this context the level of agreement making is an expression of social character of labour and its management.

The first group of issues consolidating economic stability includes monitored labour and investment structure according to self-management compact for optimal economic structure, as well as an agreed upon and controlled monetary balance and primary emissions. A realistic correlational ratio must be established between resources for personal, common and general consumption and accumulation, which should be the basic factor in the development of expanded reproduction and economic policy for a realistic rate of exchange, in order to set up values for commodities in the national economy and a realistic price parity in primary distribution.

Проф. д-р ИОСИФ ЯУКОВИЧ

ВЛИЯНИЕ ФАКТОРОВ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СТАБИЛИЗАЦИИ НА
РАЗВИТИЕ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ САМОУПРАВЛЕНЧЕСКИХ
ОТНОШЕНИЙ

Резюме

Подход к проблеме такой, что хозяйственная система, как правило, функционирует способом определяемым его структурой в определенном промежутке времени. Нарушенная структура хозяйства приводит к тому, что хозяйственные течения существенно отклоняются от стратегических экономических целей развития, установленных общественными договорами и соглашениями. В зависимости от системной согласованности этой структуры, функционирует экономическая система в целом. Если существуют открытые проблемы в структуре или на практике, необходима

тогда меньшая или большая корректура экономических мероприятий и инструментов, потому что только таким путем можно исправить нежелательные эффекты и стабилизировать экономические течения.

Самоуправленческое производственное отношение должно обеспечить эффективное и стабильное развитие производительных сил. Зато все элементы хозяйственной системы должны быть согласованы с самоуправленческой системой, так как она действует как единая организационная система. Она имеет композицию своих элементов, владеющих на едином югославском рынке. Эту композицию регулирует экономический механизм путем мероприятий и инструментов, а в согласии с направлением развития самоуправленческой планировки путем непосредственного участия рабочих в решениях в организациях объединенного труда и депутатских структурах. Из-за большого числа субъектов, самоуправленчески действующий в системе, постоянно присутствует энтропия, проявляющаяся конкретно в региональных экономиках нерациональной и неэффективной производительной структуры. Так же большое влияние неблагоприятных факторов по окружению, как например, паритет между мировыми и домашними ценами, перезадолженность, низкая ступень валютной ликвидности и т.п. Кажется, что самое понятие экономической стабильности релятивное и что надо подразумевать стопу шага общественного производства, обеспечивающего применение технического прогресса у всех трех факторов продукции, решать социальную структуру населения по отношению к безработице, относительно подходящий валютный баланс и дефицит в рамках реальной национальной прибыли и постоянного, хоть бы и чуть заметного роста жизненного стандарта.

Правление хозяйственными течениями в социалистическом самоуправленческом обществе очень сложная система. Это не только проблема нормативности, а больше того проблема экономического и общественного механизма, вернее, правил поведения носителей решений, относящихся к материальным условиям в которых действует самоуправленческая система. Система сама собой подразумевает большое число участников и организация самоуправления предполагает свою технологию работы, требующую стабильного метода, обработку информации и принятия решений. В отличие от прежних систем сама технология самоуправления основывается на общественные отношения. Поскольку она не согласована и не опирается на эти отношения, то она замедляет или деформирует развитие социалистической самоуправленческой системы.

У системных решений, где предопределяется простор для самоуправленческого поведения ООУР, формально признается, что в экономике действует закон стоимости. Исходится из того, что основу этого закона составляет труд, который признается через стоимость товара или услуг, но этим не решаются проблемы первичного распределения.

Доходное установление связей подразумевает общность, что указывает на большую зависимость не только от активности объединенного труда внутри своих организаций, но и от связи с внешними расходами, связанными в репродукционный цикл. Единство доходов много шире (по отношению к ООУР) и происходит из единого процесса труда и единого

интереса рабочих за труд. Они путем доходных отношений связаны не только на основе общего интереса, но и взаимосвязаны с окружающей средой.

Борьба за доход — это борьба за существование, а существования нет без постоянного развития. Развития же нет без изменения — динамики и его надо согласовать и стабилизировать в едином рыночном пространстве. В этом контексте эффективность согласования и общественного договора являются выражением общественного характера труда и управления им.

Фундаментальный вопрос экономической стабильности — структура хозяйства и она, как таковая, существенно влияет на развитие социалистических самоуправленческих отношений. Самоуправленческая система интегральная и она функционирует путем самоуправленческих согласований и общественных договоров. Для урегулирования стабильных хозяйственных течений существуют две группы вопросов.

К первой группе вопросов экономической стабилизации относятся, прежде всего, контролируемый труд и структура инвестиций, согласно самоуправленческой договоренности об оптимальной структуре хозяйства; договоренный и контролируемый денежный баланс и первичная миссия. Установление реального коррелятивного отношения между средствами личного, коллективного и общего потребления и аккумуляции, которое должно быть основным фактором развития распространено репродукции, экономической политики реального курса ради установления стоимости товаров национальной экономики и реального паритета цен в первичном распределении.